

BAJUSZ

– dramatizált játék –

ARANY JANOS

verse nyomán a pódiumjátékot készítette:

LABÁDI JÖZSEF

SZEREPLŐK 13-16 fiú, lány vegyesen. Közülük csak Szücs György alakja különül el, esetleg kitérő hasával, más színű öltözetével. A többiek a játék során bármelyik szerepet játszhatják akár fölváltva is.

KELLÉKEK Egy szék, egy lepedő, egy rossz lábos, három fekete kendő, 10-12 db huszfilléres rajzlapra készített, felakasztható kép, amelyek sonkát, kolbászt, befőttet, lisztet, stb... ábrázolnak.

(A színpad teljesen üres, kivéve a középben lévő székét. Hátról függönyön vagy állványon felakasztva a fentebb említett képek. Amikor a függöny felmegy a szereplők jobbról jönnek be mindannyian, Szücs Györgyre mutatva, ütemes szökdéléssel kísérve mondókájukat, egyre gyorsuló ütemben körbe futják őt.

MINDENKI

Se bajusza,
Se szakálla,
Nincsen néki, egy szörzsála.
Se bajusza,
Se szakálla,
Nincsen néki egy szörzsála. (1)

(1) A körbe jutó szereplők a középben ülő Szücs Györgyre mutogatnak, mintegy csufolva, közben a háta mögött állnak meg a szöveget tovább folytatva. A mesélő kiválik a többiek közül, előrejön a színpad egyik oldalára, a csufolók elhallgatnak, csak mutogatnak Szücs Györgyre, aki fenyegeti őket.

I. MESÉLŐ (2)

Volt egy falu, nem tudom, hol;
Abban lakott, mondjam-e ki?
Se bajusza, se szakálla,
Nincsen néki egy szörzsála.
Annál fogva helységében
Nem is hitták egyéb néven:
Kopaszszájú Szücs György
bátya
Ez volt az ő titulája. (3)

(2) A mesélő hátra, mutat a középben ülő Szücs Györgyre, aki a mesélőt is fenyegeti.

(3) A többi szereplő előbbre jön, bajuszpödrő, szakállhuzogató mozdulatokkal csufolva Szücs Györgyöt.

KÉT KISFIÚ (4)

Nincs bajusza Szücs Györgynek,
Igen biz a szegénynek!
Nincs bajusza Szücs Györgynek,
Igen biz a szegénynek!

(4) Két kisfiu kiválik a többiek közül, csufoló mozdulatokkal körbe ugrálja Szücs Györgyöt.

MINDENKI

Nincs bajusza Szücs Györgynek,
Igen biz a szegénynek! (5)

(5) A kisfiuk szövegét átveszik a többiek is, miközben Szücs György a helyéről felállva fenyegeti őket. Közben a mesélő előre jön.

II. MESÉLŐ

Pedig nem bolond ember ám ő;
Ládájában pénz egy bögre
Azonkívül juha, ökre,
És szamara (6) volt néki.
Sonka, sódar, füstölt oldal,
Liszt, szalonna, főzelék. (7)
Sőt, az is szent, hogy már régen
Ott ülne a bíróséken, (8)
Hasa, hája, kék nadrágja!
Minden kész a méltóságra!

(6) Ennél a szónál hosszabb szünetet tartva széles mozdulatot tesz a mesélő a hátul álló csufolókra mutat.

(7) A mesélő felsorolásával egyidőben a háttérben felakasztott képekhez mennek, azokat a közönség felé fordítják, szájukat nyalva, hasukat simogatva.

(8) Közelebb jönnek miközben Szücs György elégedetten helyezkedik a székén. A szereplők pocakját, nadrágját simogatják.

MINDENKI

Hasa, hája, kék nadrágja,
Földje, háza, sok marhája! (9)
(10) Se bajusza, se szakálla,
Nincsen néki egy szórszála!
(11) Hasa, hája, kéknadrágja!
Se bajusza, se szakálla!
Hasa, hája kék nadrágja!
Se bajusza, se szakálla!

(9) Előre futva két karjánál megragadva hirtelen fölemelik Szücs Györgyöt, karjukat felemelve, ugrándozva, kiáltozva "ünneplik" őt.

(10) Az ünneplés, kiáltozás, örömjongás közepette megállnak, megnézik az arcát és csalódottan visszaültetik a helyére, a háta mögé visszaállva.

(11) Megismétlik a 9. számmal jelzett jelenetet gyorsítva, hangosítva, majd újra csalódottan leültetve a mosolygó, majd elszomorodó Szücs Györgyöt. Ugyanezt tovább fokozva harmadszor is megismétlik.

KÉT CSÚFOLÓDO KISFIÚ

Nincs bajusza Szücs Györgynek,
Igen biz a szegénynek! (12)
Nincs bajusza Szücs Györgynek,
Igen biz a szegénynek!

(12) A háttérbe visszahuzódó tömegből kiválik a két csufolódo, akik felváltva közelítenek Szücs György felé, ő pedig hol az egyiket, hol a másikat veszi üldözőbe.

MINDENKI

Nincs bajusza Szücs Györgynek,
Igen biz a szegénynek! (13)

(13) Az előtérben szaladozó Szücs Györgyöt a hátul állók is csufolni kezdik átvéve a két kisfiu szövegét. Szücs György megfenyegeti őket. A mesélő előre jön.

I. MESÉLŐ

Egyéb iránt Szücs György gazda
Semmit is el nem mulasztja,
Hogy bajuszát megnövelje
Meglévén a puszta helye.
Doktorért küld minden helyre. (14)

(14) Szücs György intésére 3-4 szereplő kimegy és bevezetik az orvost.

DOKTOR (15)

Krampusz, fikusz, krokodilus,
aszparátusz.
Krampusz, fikusz, krokodilus,
aszparátusz. (16)
(Vizsgálat) - Á
- Á
(Fejcsóválás) - B
- B (17)
Meg kell kenni kigyóhájjal,
medvezsirral,
Azután medvezsirral, kigyóhájjal.
(Majd hosszas gondolkodás után.)
És végül kigyóhájjal, medvezsirral.

(15) Fejét magasra tartva előkelően lépdel a "beteg felé. Nekigyürközve, kézmosást mimelve kezdi vizsgálni, miközben a hátul kíváncsiskodók előre hajolnak, a két kisfiu előre mászik a vizsgálatot figyelve. Az orvos minden mozdulatát igyekeznek humorosan utánozni.

(16) Szücs György fejét a szöveg ritmusára ide-oda mozgatja, a többiek utánozzák.

(17) Hosszas gondolkodás, fejkavarás után hirdeti ki a gyógymódot. Legtovább az utolsó mondat előtt gondolkodik.

MINDENKI

Medvezsirral -kigyóhájjal
Kigyóhájjal -medvezsirral. (18)

(18) A hátul állók a szöveg ütemére egyre gyorsulva jobbra-balra mozognak, majd futnak mintegy keresve a gyógykenőcsöket. Végül kifutnak két irányban a színről.

DOKTOR

Krampusz, fikusz, krokodilus,
Kolbász! (19)

(19) Az egyedül maradt doktor a képekhez megy és leveszi a kolbászt ábrázoló képet, hóna alá csapja és előkelően elvonul.

MINDENKI (20)

Nincs bajusza Szücs Györgynek,
Igen biz a szegénynek.
Nincs bajusza Szücs Györgynek,
Igen biz a szegénynek. (21)

(20) Előjönnek a szereplők, kíváncsian lesik Szücs Györgyöt, aki a papucsát használva tükörnek szomoruan veszi észre, hogy nincs bajusza. Ekkor zsebkendőjükbe törölközve keservesen sirva mondják szövegüket. Esetleg a "sirató" kart vezényelheti is valaki.

(21) A siránkozás még tart, amikor az egyik oldalról besántikál három öregasszony. (Fekete kendővel jelezzük a jelmezükben.)

I. VÉNASSZONY (22)

Biztosan megverték szemmel,
Rontás van rajta.

MINDENKI

Hüha! Rontás van rajta?!
Hallottátok?!

II. VÉNASSZONY (23)

Kilenc holló farkatollát kell
éjfélkor a keresztutnál elégetni,
Hamujával kengetni.

EGYIK BÁMÉSZKODÓ

Hamujával kengetni?

MÁSIK BÁMÉSZKODÓ

Ez bolondság!

HARMADIK BÁMÉSZKODÓ.

Jó lesz az!

III. VÉNASSZONY

Jobb lesz, ha kilenc felé vágjuk
a gatyamadzagját!
Meg kell főzni utszéli lapulevéllal!

EGY BÁMÉSZKODÓ

Hallottad? A gatyamadzagját!

I. VÉNASSZONY

Sánta kotló szárnyatolla a legjobb!

EGY BÁMÉSZKODÓ

Azt kell kipróbálni!

II. VÉNASSZONY

Három marék ánizsmagot kell
összekeverni egy kis büröklével!

EGYIK BÁMÉSZKODÓ

Inkább egy kis pálinkát!

MÁSIK BÁMÉSZKODÓ

Nekem is!

III. VÉNASSZONY (24)

Kecskebéka lábanyomát!
Egérfészkét!
De a legfontosabb, hogy a szemét
ne nyissa ki!

(22) Körbesántikálják a szomorkodó Szücs Györgyöt, tüzetesen vizsgálják, miközben a hátul állók szipogva, hüppögve közelebb halolva figyelik az újabb gyógykezelést.

(23) A vénasszonyok a továbbiakban a beteget magára hagyva egymással patvarokodnak, egyre közelebb jutva a felakasztott képekhez.

A körülöttük álló bámészkodók egyre hangosabban szólnak bele a "gyógymódokba".

(24) A képek közelében állva mondják az utolsó gyógymódot, majd vissza is sántikál egyikük megnézni, hogy Szücs György elaludt-e.

MINDHÁROM VÉNASSZONY (25)

Bajusza nő Szücs Györgynek,
Igen biz a szegénynek.
Bajusza nő Szücs Györgynek,
Igen biz a szegénynek.

(25) Mindhárman levesznek egy-egy kék-
pet, amit a színpad előteréig cipelnek
sántikálva, a kórus szövegét mondogatva,
majd kimennek.

SZÜCS GYÖRGY (26)

Egy arany, aki elfogja az átkozott
kuruzslókat!
Tíz arany!
Száz arany!

(26) A bábépszkodók tátott szájjal figyelik,
lesz-e eredménye a kezelésnek. Szücs
György újra előkapja papucsát, türelmet-
lenül törölgeti, lehell majd belenézvén dü-
hösen földhöz csapja.

Ujján mutatja a kiálltott pénz mennyiséget,
egyre nagyobb szüneteket tartva, egyre
hangosabban. A bábépszkodók csak a vé-
gén mozdulnak meg, mind kifutnak.

II. MESÉLŐ (27)

Történt, hogy bátor oláhcigányok,
(tudvalevő nagy zsványok)
Kóborlának a vidéken.
A faluban nincsen otthon,
Csak az asszony,
Hogy megfőzzön,
Vagy dagasszon.
A cigányok megszállnak a faluvégen
Nosza, mindjárt sátort ütnek,
Tüzet rakva főznek-sütnek,
Abból amit más faluból idehoztak.

(27) A színen csak Szücs György és a
mesélő marad, ez utóbbi igyekszik szó-
val tartani a közönséget, amíg a cigá-
nyok előkészülnek. (Korommal, vagy
egyéb festékekkel kenik be arcukat, cipőjü-
ket levetik, esetleg a vajda kalapot tesz.)

CIGÁNYOK (28)

(Valamilyen egyszerű cigánydal-
részletet dudolnak, vagy énekelnek,
és közben lakmároznak.)

(28) A cigányok óvatosan minden felé
figyelve, háttal a közönségnek lépdelnek
be, egészen a színpad elejéig. Itt meg-
fordulnak, szembe találkozva a közön-
séggel, rémült kiáltozással kirohannak.
Majd óvatosan újra bejönnek és körbe
ülnek.

I. MESÉLŐ

Meghiják a rokonságot,
A helybeli cigányságot,
És ezeket törül-hegyre
Kivallatják mindenképpen:
Mi van? hogy van a helységben?
A vajda minden zugot jól kikémlél,
Lassan mozdul seregével. (29)
Nem kerülte ki figyelmét
Szücs György uram nyavalyája,
Gondolván, hogy ő kigyelmét

(29) A vajda intésére fölállnak és fel-
sorakozva óvatosan közelítik meg a tul-
oldalon ülő Szücs Györgyöt.

(I. mesélő)

Egy kissé megberetválja.
Nem kell ahhoz néki szappan,
A nélkül is mester abban. (30)

(30) Minden cigány a vajda mozdulatát
lesi, ha ő előrelép, a cigányok is lép-
nek.

Közben a hátul lévő képekre sandítanak.

VAJDA (31)

Ejnye gazduram, a kőbe!
Mídog az, hogy kigyelmed
Bajuszát levágja tőbe!
Magyar ember-é kigyelmed?

(31) A vajda óvatosan körüljárja Szücs
Györgyöt, behizelgő szemtelenséggel szól.

SZÜCS GYÖRGY (32)

No, a füstös dade!
Hogy itt termett!
Bajuszról szólsz egyet: véged!
Sose volt! Nem is termett!
Hogy a devla verjen téged! (33)

(32) Szücs György a dühtől majd szét-
robbanva áll fel és fenyegető lépéseket
tesz a hátráló vajda felé, majd egyre
hangosabban, a végén üvöltve toppant.

(33) A hátráló vajda mögött a népe is hát-
rál az utolsó mondatnál a színpad szélén
ijedten földre vetik magukat, csak a fejü-
ket fölemelve figyelik a vajdát.

VAJDA (34)

Szent pilátus! minő szégyen!
Hát miér nem mondta régen,
Sohasem volt? nem is termett?
Hát miért nem mondta kelmed?
Nagy bajusza volna régen:
Hisz ez az én mesterségem!

(34) A vajda és népe újra fölkászálódva
lassan közelíti meg Szücs Györgyöt a
már vázolt módon.

SZÜCS GYÖRGY (35)

Sonka, sódar, füstölt oldal,
Liszt, szalonna, főzelék!

(35) Szücs György most már gondolkodó-
ba esik, hol a fejét vakarja, hol nemlé-
tező bajusza helyét simogatja, pödörgeti,
hol meg a hátul lévő képekre néz. Végül
tenyerébe csap a vajdának.

CIGÁNYOK (36)

Sonka, sódar, füstölt oldal,
Liszt, szalonna, főzelék!

(36) Az egyesség feletti örömmükben
a cigányok féktelen üdvivalgásba törnek
ki, hasukat simogatják, szájukat nyalva
ugrálnak, a gyerekek cigánykereket vetnek.

II. MESÉLŐ

Nosza tüzet rak legottan,
Lobog a láng, bóg a katlan,
Száll a szikra, fojt a füst,
Fő a fürdő, forr az üst! (37)

(37) A vajda intésére a mesélő szövege
közben kört alkotnak, leguggolnak, fuj-
ják köhögve, előre hajolva a tüzet.

CIGÁNYOK (38)

Száll a szikra, fojt a füst,
Fő a fürdő, forr az üst!

(38) A tűz lángját utánozva a vajda inté-
sére föl-le tartják, mozgatják karjaikat
a szöveg ütemére.

II. MESÉLŐ (39)

Benne mindenféle gym-gyom,
Holmi gizgaz, holmi ringy-rongy,
Ami uton, utfelen
Elhányódik vagy terem.
E búbajos fürdőlében
Nó meg a György bajsza szépen.

MINDENKI (40)

Sonka, sóder, füstölt oldal,
Liszt, szalonna, főzelék.

I. MESÉLŐ

Hogypedig a hasznos pára
Szücs uram fejét megjárja
Elővesznek egy nagy ponyvát
És a fürdőkádra vonják.
S a kád mellett körbe-körbe
Tánc kezdődik, fürge, pörge;
Kalapácstól dong a donga,
Tiktak-tiktak foly a munka. (41)

MINDENKI

Bajusza lesz Szücs Györgynek,
Igen biz a szegénynek. (42)

VAJDA (43)

Bajusza van Szücs Györgynek,
Ne irigyeld szegénynek!

MINDENKI

Sonka, sódar, füstölt oldal,
Liszt, szalonna, főzelék. (44)

(39) Időközben a szinpad sarkáig láncot alkotva 3-4 gyerek egymásnak adogat egy rossz lábost, amelyből mintha vizet öntene a lánc utolsó tagja a kádba. Az öntés pillanatában a kádat alkotó gyerekek hátra kapják a fejüket, valamint meg lehet próbálkozni a szinfalak mögötti vízöntéssel is. A vajda egyre izgatottabban a kád körül, kóstolgatja a "vizet".

(40) Amikor kész a fürdőlé a kád tagjai mondogatni kezdik szövegüket a szükséges ideig ismételve, mindaddig, amíg két cigány le nem vetkőzteti Szücs Györgyöt és az a fürdőkádba nem lép. Szücs Györgyön hosszú alsónadrág marad és kitömött pocakja. A kádhoz vezetik, ahol megáll, keresztet vetve, orrát, szemét befogva lassan ereszkedik a kádba, miközben a szöveg ezzel párhuzamosan hangosodik.

(41) Két cigány lepedőt hoz, amellyel körüljárják a kádat, majd ráborítják Szücs Györgyre és az ott lévő rossz lábosra.

(42) "Körbeszögelik" a lepedőt, majd a vajda intésére a képekhez futnak és az utolsó képet is kiviszik, a közönségnek is megmutatva szájukat nyalva stb...

(43) Amikor az üres szinpadon csak a leborított Szücs György marad, jön be a vajda és mondja el szövegét.

(44) Kis hatásszünet után Szücs György mozgolódik a lepedő alatt, miközben kintről hallatszik a szöveg. Lassan leemel a lepedőt, a fején fületlen fazék, amely alól kinézve próbálja "tükrében" a gyógyitást ellenőrizni, majd dühösen fölpatanva, keresi vagonát.

VAJDA (45)

Az ész a fontos, nem a haj!

MINDENKI

Sonka, sódar, füstölt oldal,
Liszt, szalonna, főzelék. (46)

(45) A szöveget meghallva a fazekat a színpalak felé dobja, ahonnan előjön a vajda és gunyosan kiált Szücs György felé.

(46) Szücs György üldözőbe veszi a vajdát majd mindenki előjön, bekapcsolódik a körbefutásba, ütemesen mondv a kórus szövegét. A végén félkört alakítva meghajolnak.

FÜGGÖNY